

От самото начало свързваме евангелската история с крушение, от което се ражда победа. Разочарование, упадък, тъга, униение, смут и изведнъж - неочакваното действие на Божията чудна сила.

В това се състои удивителната разлика между християнството и живота на самия Христос на земята, от една страна, и всички други събития, свързани с религията и историята на света, от друга. Защото тук има възход като че ли към някакъв венец и изведнъж - провал и пълна катастрофа. Учениците на Исус Го изоставят и побягват: единият Го предава, другият се отказва от Него, останалите не искат да Му помогнат и Църквата от самото начало е потискана.

Римският историк Тацит, един от първите, които описват историята на християнството, без да са християни, свидетелства, че основоположникът на това «суеверие», някой си Христос, е разпнат на кръста при Понтгий Пилат. Въпреки това потиснатото за определено време суеверие отново възкръсва и се разпалва. Всъщност тук не се изразявам точно: става дума не толкова за християнството, колкото за Христос, но те са неразделни. Богочовекът, Който се явява на света, се изразява по човешки, идва с риск да изпита най-лошото на този свят. И опасността е почти фатална, защото светът е устроен така, че се обръща срещу доброто с цялата си разрушителна и погубваща сила. Затова боговъплъщението несъмнено се превръща в богострадание. И тук Христос не само повтаря съдбата на преследваните пророци, но сякаш

слиза до най-дълбокото дъно, в самия ад на унижението, така че делото Му изглежда напълно унищожено.

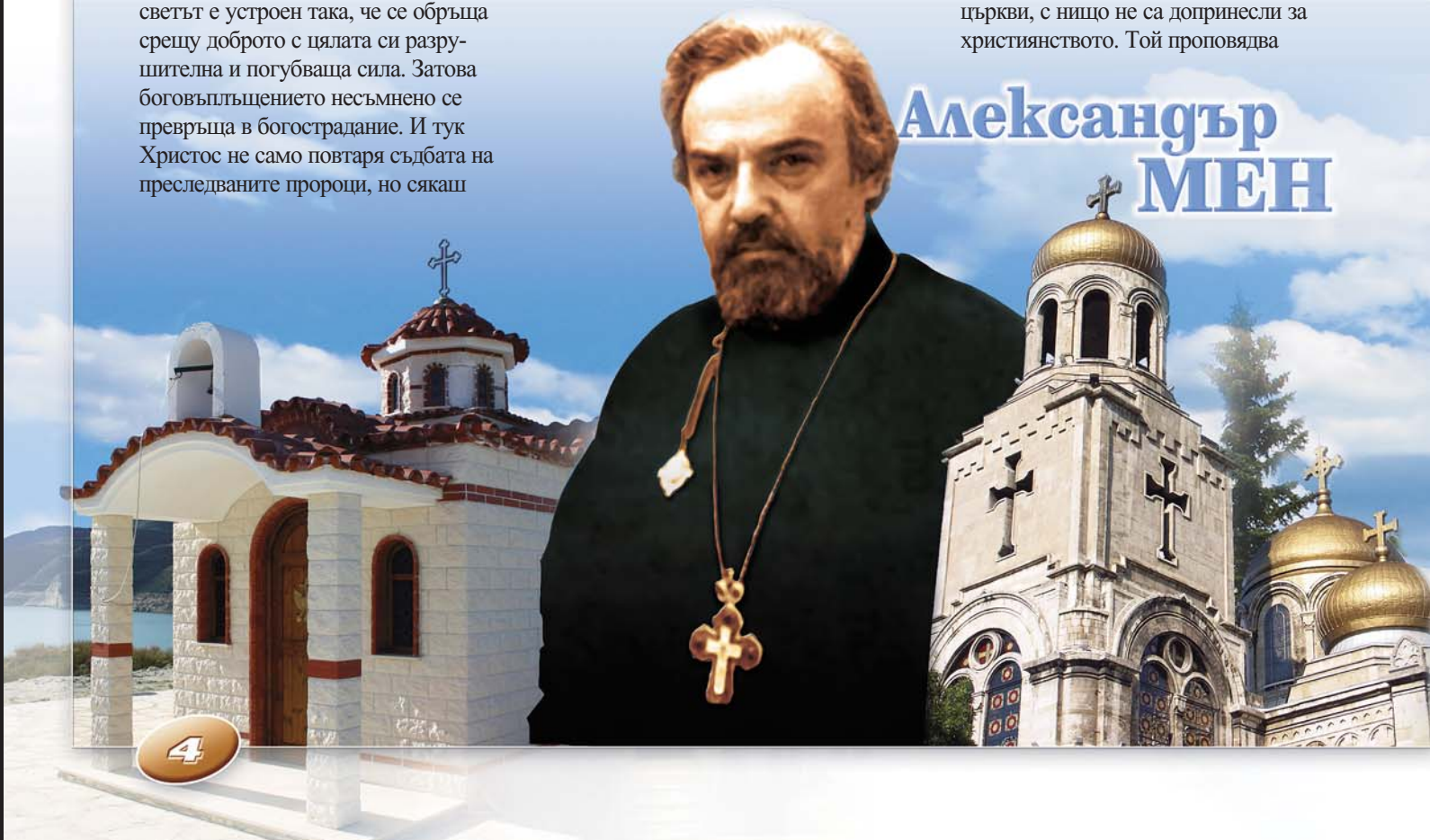
Той не намира подкрепа от църковните власти, няма множество последователи, а тези, които има, се оказват твърде слаби и плахи. Всичко се обръща срещу Него. И когато Го водят на Голгота, Той е изоставен от всички - това е най-тежкото поражение, което можем да си представим. Не е възможно да се опише по-страшен провал. Не само че последователите Му ги няма, но дори и жените Го следват отдалеч, както четем в Евангелията. Наоколо са тържествуващите юдейски свещеници и водачи или простите палачи, които с безразличие си поделят дрехата Му. Наистина би могло да се каже, че възникналото движение е унищожено още в зародиша си.

Година или може би три - това е кратък срок за създаване на световна религия. Знаем, че Буда проповядва до дълбока старост и извървява много пътища. Христос минава като мълния, проблясва на историческия хоризонт -

млад е и не получава подкрепа от никого. По този начин Неговото историческо унищожение е пълно - точно толкова, колкото е пълна и внезапната Му победа.

Може да се каже, че християнството е религия на смъртта, която веднага се заменя с живот. И думите, които ап. Павел казва за себе си и за Църквата, по-късно потвърждават до каква степен животът на Христос продължава в живота на Неговите ученици: «Смятани... като на умираше, а ето, живеем.» Апостолът казва това още тогава и то се повтаря постоянно. Неизменно в историята на Църквата има невероятни разочарования и тя сякаш неведнъж е обезсърчена, но чрез Божията сила възкръсва толкова пъти, колкото над нея тържествуват враговете ѝ - вътрешни и външни. При това външните врагове се оказват много по-малко от вътрешните. Като четем Посланията на ап. Павел, виждаме какви страсти, какви спорове, какви разпри раздират Църквата отвътре, какви трудности има в отделните общности, така че дори самият апостол понякога стига до отчаяние. И забележителното е, че когато ап. Павел умира и минава период от време, той е забравен в градовете, в които е основал църкви, а и тези църкви изчезват. Много от градовете, където апостолът създава църкви, с нищо не са допринесли за християнството. Той проповядва

Александър
МЕН

Възкресенската Втайна на Църквата

основно в Гърция, където ранното християнство не се обособява в прочути центрове, и не проповядва в Египет, а там християнството се развива най-интензивно. Знаем, че най-изявените църкви в епохата след апостолите са Александрийската, Антиохийската, Йерусалимската, а в Мала Азия, където ап. Павел влага всичките си сили и ап. Йоан служи по-късно, Църквата дава доста по-малко плодове. Но по-късно отново възкръсва.

От пепелта, останала там, се явяват нови учители на Църквата. От Кападокия, за която тогава се говори, че е страна с най-ниско жизнено равнище (има дори шега, че когато змия ухапе кападокиец, тя умира), произлизат Василий Велики, Григорий Нисийски и други отци на Църквата. В Мала Азия възникват силни духовни движения - християнството постоянно сякаш възкръсва от нищото. Когато то отслабва в гръцките територии, неочаквано започва да дава плодове в славянските страни. Когато Римската империя е разрушена от варварите,

словото на Църквата започва да прониква именно в тази варварска среда. Когато най-ценното наследство на Римската империя - правото - е унищожено при нахлуването на хуни, готи, гали, Римската църква

запазва съзнание за това право, става стълб, замък сред бушуващите води, съхранил римското право, понятието за единство, за ред. Когато еретиците нападат Църквата, има моменти, в които сякаш всичко ще бъде разрушено. В началото на IV в., когато идва Арий, се стига до там, че почти всички епископи преминават на страната на арианите и само дякон Атанасий защитава православие, но след това православие отново тържествува.

После идва опасността от секуларизация на християнството. Случва се най-страшното - императорите стават християни. Страшното е това, че Константин не позволява свобода на вероизповеданието, а превръща християнството в държавна религия. (По-точно отначало той узаконява правото на свободно вероизповедание, но постепенно се налага другата тенденция. По-късно неговият приемник я затвърждава.)

Започва една ужасна секуларизация на Църквата. Ако по-рано да бъдеш християнин, означава да си подложен на гонения и неприемане, да си нерядко в опасност, да изпитваш трудности в живота си, то сега, за да станеш царедворец, непременно трябва да си ревностен християнин. В желанието си да спечелят богатство, сан, милостта на императора, хората започват да се кръстят, да посещават храмове, да даряват средства за църковни сгради, да издигат олтари и т.н.

Тук вече езичниците като че ли имат право да тържествуват. Църквата видимо се задушават под тежестта на собствената си сграда. И именно тогава се появяват борци срещу тази

секуларизация: безпощадният Йероним, който бичува жлъчно дори римското общество, Йоан Златоуст, монахът на престола на византийските патриарси. И тези борци, които често загиват в неравна битка, спират започналния упадък, те успяват да запазят в Църквата онази вена, по която тече здрава кръв.

Колко случаи има, когато провалът е почти неизбежен и всеки път Бог праща Свои пророци и спасява народа Си. И накрая стигаме до границата между двете епохи - средновековния и новия свят. Настъпва превратният момент, вододелът XV-XVI в. Възпитани от църковните йерарси, вярващите придобиват самостоятелност. Но църковните служители не разбират, че народът встъпва в нова фаза на развитие. Само отделни водачи на Църквата го осъзнават. Савонрола, Ян Хус, Майстер Екхарт разбират, че настъпва нов период. Но като цяло йерарсите «не разпознават часа, в който Бог ги посети». И тук започва драмата, загубата, отклонението от християнството в езическия Ренесанс. Езическото става по-привлекателно от християнството. Но сега Господ не дава Църквата да загине. На Запад Той издига движението на Реформацията, което въпреки крайностите си играе съществена роля, възражда духа, силата на вярата. На Изток също стават сериозни търсения.

Отново идва тъмната епоха на XVII - XVIII в., когато разумът царува, издигнат в степен на божество, когато хората вместо духовното търсят материални основания и формули за един свят, който

Борците, които често загиват в неравна битка, спират започналния упадък, те успяват да запазят в Църквата онази вена, по която тече здрава кръв.

Всеки път, когато гробът е затворен и запечатан, идва нова вълна и отново ангелът пита: „Защо търсите Живия между мъртвите? Няма Го тук, а възкръсна.“

функционира като машина. С това се заразява съзнанието и на мислителите, и на широките маси. Но на фона на материализма, просветата, енциклопедизма, революциите Църквата бавно започва да намира нови, все още скрити източници за живот. В речта, изнесена в един от Парижките домове, Волтер казва, че след сто години Библията ще може да се намери само при антикварите като паметник за глупостта на предишните поколения. Минават сто години. Именно в тази сграда по ирония на съдбата се основава световно Библейско дружество, което разпространява Библията в стотици хиляди екземпляри по целия свят. Руската православна църква от XVIII в. е под опеката на самодържавната власт, която прави всичко възможно да унижи Църквата, да я направи покорен слуга, да я отрови. Глава на Църквата е императорът. Екатерина II заявява, че от този момент нататък тя е глава на Църквата. Свещениците стават платени чиновници на държавата, тайната на изповедта е престъпена: свещениците са задължени да доносничат за всичко, което чуят на изповед, ако има връзка с държавата. Децата на духовниците не се допускат до никакви други учебни заведения освен до семинариите.

Всичко това поражда крайно отрицание сред елита на Русия през XIX в. и явления като Лев Толстой не са случайни. Само прозорливите хора като

Достоевски успяват да видят под тези развалини истинския дух на Църквата, да видят светлина. Нещо повече, държавата, която за определен период все още

се придържа към християнската форма, по-късно я отхвърля и вече функционира в цялата си «красота», без християнско покривало. Тогава тя обявява открито война на Църквата, като твърди, че тази институция няма място на земята. И Църквата трябва да умре, защото преди това прекалено дълго е била измъчвана, също както Христос умира на кръста толкова рано, че Пилат дори се учудва. А причината е, че преди да бъде разпнат, е бил бичуван, бит и изтезаван. Изглежда вековното унижение на Църквата не ѝ позволява да преодолее тези удари, тя трябва да рухне. Всичко е изтребено, оплюто, осмяно... Това не може да не разруши Църквата. Нещо повече, стремежът на по-добрата част на духовенството да я реформира води до движение за обновяване, но с уродливи форми и насоки. Конфликтите между различните епархии (Руската църква се разпада на няколко епархии, които враждуват помежду си) съвсем уронват авторитета ѝ. Отвътре всичко се руши, отвън всичко се унищожава: постепенно се затварят изцяло духовните учебни заведения, храмовете, Църквата е изгонена от училищата, няма нито литература, нито духовна просвета, спира да се издава Священото Писание и всякаква религиозна литература, проповядването се наказва сурово и безпощадно - земята е изгорена, гробът е готов, камъкът е сложен, стражата е изпатена.

Но удивителното е, че след всичко това Църквата отново оживява. Спомням си, че след войната по цялата територия на Съветския съюз имаше само 100

храма, но веднага щом разрешиха храмовете да бъдат отворени, 25 хиляди общини подадоха молби. Спомням си тълпите, които препълниха Елоховската църква, отворената Лавра, в която по това време имаше никакви учебни заведения и общежитие. Където се откриваше храм, целият площад беше препълнен с народ. Хората се устремяваха към Бога, макар че йерарсите, духовенството, нищо не можеше да им даде: нямаше нито подготвени свещеници, нито достатъчно епископи. Нямаше нищо, имаше само отворени храмовете, където се отслужаваше литургия. Нищо повече.

Западът е застрашен от друга опасност: практическото материализъм, стремежа към комфорт, шум, суета. За това можете да придобиете представа, ако гледате филма на Ром «И все пак аз вярвам». Тази побесняла цивилизация е също толкова сериозна опасност и враг на Църквата. Но именно там, където цивилизацията тържествува в най-голяма степен, възникват нови движения на Божиите синове и дъщери, непрекъснато се пораждаат огнища на нова духовност. Всеки път, когато гробът е затворен и запечатан, идва нова вълна и отново ангелът пита: «Защо търсите Живия между мъртвите? Няма Го тук, а възкръсна.»

За този ден, Великден, се готвим всеки според силите си - с въздържание, молитва, четене. Общо взето, стараем се да използваме това време за задълбочаване на духовния си живот. За съжаление, понякога с настъпването на празника забравяме всичко това и неволно тръгваме назад. Но нека помним, че Великден не е край, а само начало, начало на призива. После Господ призовава Своите ученици - наближава празникът Петдесетница, празникът на Божия Дух, Който Той праща върху всеки от нас. Всеки един трябва да се подготви и за това - да се готви за деня на Петдесетница не по-малко сериозно. Ако през този период няма строги правила - за храната и т.н., - то трябва да има усилен молитви, четене, упражнения, съвместни беседи. Всичко това е подготовка за празника Петдесетница.

Александър Мен

